

УДК 7.038.6:655.3

Вишинська Каріна Казімірівна

Здобувачка

Житомирський державний університет імені Івана Франка

Науковий керівник: Піддубна Оксана Михайлівна, кандидат педагогічних наук, доцент, завідувач кафедри,
Житомирський державний університет імені Івана Франка

СПЕЦИФІКА АВТОРСЬКОГО АРТБУКУ В КОНТЕКСТІ СУЧАСНОГО ВІЗУАЛЬНОГО МИСТЕЦТВА

Досліджено специфіку авторського артбуку як самостійної художньої практики та форми авторського висловлювання в сучасному візуальному мистецтві. Проаналізовано ключові характеристики артбуку, його відмінності від традиційного видання. Виявлено роль книги-об'єкта як медіуму художнього самовираження митця. Ключові слова: авторський артбук, book art, візуальне мистецтво, книга-об'єкт, художнє самовираження, концептуальна книга.

Постановка проблеми. Сучасне візуальне мистецтво характеризується постійним розширенням меж художньої мови та пошуком нових форм авторської ідентичності. Серед актуальних практик особливого значення набуває авторський артбук – унікальне явище на перетині книжкового мистецтва, графічного дизайну та концептуального висловлювання. Незважаючи на зростаючий інтерес митців і дослідників до цього феномену, теоретична база вивчення специфіки артбуку в контексті сучасної візуальної культури залишається недостатньо розробленою, що зумовлює актуальність пропонованої розвідки.

Аналіз останніх досліджень. Проблематику book art і artists' books розробляли зарубіжні дослідники С. Клей (Clive Phillpot), Д. Льюїс (Johanna Drucker), а також практики Едварда Рушека та Дітера Ротта, чия творчість окреслила концептуальні горизонти жанру. В українському мистецтвознавстві питання артбуку висвітлювалося переважно в контексті книжкової графіки та видавничого дизайну (Л. Пасічник, О. Лагутенко), однак специфіка артбуку як самостійної художньої форми потребує окремого осмислення.

Мега статті – визначити специфічні ознаки авторського артбуку як художнього об'єкта, що функціонує в просторі сучасного візуального мистецтва та виконує функцію медіуму особистісного висловлювання.

Виклад основного матеріалу. Поняття «авторський артбук» (від англ. artist's book) охоплює широкий спектр об'єктів: від рукотворних унікальних книг-об'єктів до малотиражних видань, де книга стає повноправним художнім твором, а не лише носієм інформації. Принципова відмінність артбуку від звичайного ілюстрованого видання полягає в тому, що він є цілісним концептуальним висловлюванням, у якому форма і зміст нероздільні: матеріал, фактура, конструкція оправи, ритм розгортання сторінок стають рівноправними складниками художнього образу.

Авторський артбук виявляє низку специфічних рис. По-перше, це принцип авторської тотальності: художник контролює всі рівні творення об'єкта – від концепції до поліграфічного вирішення або ручного виготовлення. По-друге, це нарративність особливого типу: текст і зображення у артбучі перебувають у діалогічних відносинах, часто порушуючи лінійну логіку читання та пропонуючи нелінійний, асоціативний досвід сприйняття. По-третє, артбук характеризується унікальністю або обмеженою тиражністю, що надає йому статусу «квазі-унікального» твору в системі арт-ринку.

У контексті сучасного візуального мистецтва артбук виступає особливим інструментом авторської ідентичності. На відміну від галерейного живопису чи інсталяції, він передбачає інтимну взаємодію глядача-читача з об'єктом: тактильний досвід, часова послідовність відкривання сторінок, масштаб – усе це формує

специфічний хронотоп художнього переживання. Митець через артбук не просто демонструє, а ніби запрошує до спільного проживання художнього простору, що принципово відрізняє цей медіум від традиційних форм експозиції.

Показово, що в українському мистецькому середовищі 2010-2020-х рр. спостерігається виразне зростання інтересу до практики артбуку. Це пов'язано з кількома чинниками: демократизацією друкарських технологій (ризोगрафія, цифровий друк), активізацією незалежних видавничих ініціатив та загальним зверненням художників до малих форм у пошуках автентичного висловлювання в умовах соціокультурних змін. Артбук стає простором, де особисте і суспільне перетинаються, де архівна пам'ять і актуальна рефлексія отримують матеріальне втілення.

Висновки. Авторський артбук є самостійною художньою формою, специфіка якої визначається синтезом концептуального змісту та матеріальної форми, нероздільністю авторського задуму і поліграфічного/рукотворного вирішення. В системі сучасного візуального мистецтва він виконує функцію медіуму особистісного та соціального висловлювання, пропонуючи глядачеві унікальний тактильно-нарративний досвід. Перспективи подальших досліджень вбачаємо у системному аналізі українських практик артбуку та їх позиціонуванні в міжнародному мистецькому контексті.

1. Drucker J. The Century of Artists' Books. 2nd ed. New York : Granary Books, 2004. 377 p.
2. Phillpot C. Booktrek: Selected Essays on Artists' Books since 1972. Zurich : JRP|Ringier, 2013. 248 p.
3. Бідун А. В. Артбук у теоретичному вимірі у системі практик редактора // Наукові записки Інституту журналістики. 2019. № 1 (74). С. 78-94. URL: http://www.scientific-notes.com/wp-content/uploads/2019/08/74_8.pdf
4. Бідун А. В. Типологічна специфіка артбуку як особливого виду книжкового контенту // Science and Education a New Dimension. Humanities and Social Sciences. 2019. VII (32). Issue 192. С. 58-63.
5. Денисенко Ю., Омельченко Г., Тхір Н. Типологічна специфіка артбуку як особливого виду книги // Вісник Львівської національної академії мистецтв. 2022. № 48. С. 125-131. URL: <https://visnyk.lnam.edu.ua/visnyk/2022/48/yuriy-denysenko-ganna-omelchenko-nataliya-thir-125-131>
6. Хуповка О. О. Аналіз авторських ілюстрацій у артбуках і пікчербуках // Дизайн, візуальне мистецтво та творчість: сучасні тенденції та технології : матеріали І міжнар. наук.-практ. конф. Запоріжжя : ЗНУ, 2022. Т. 2. С. 101-103.
7. Артбук // Велика українська енциклопедія. URL: <https://vue.gov.ua/Артбук> (дата звернення: 15.05.2026).